

העלות והתועלת האמיתיות של אופציית התקיפה באיראן

עמוס ידלין, אמילי לנדאו ואבנר גולוב

מבוא

מחקר שפורסם בספטמבר 2012 על ידי "הפרויקט האיראני"¹ מבקש להעשיר את הדיון הציבורי האמריקני באופציית התקיפה הצבאית באיראן, תוך יצירת בסיס לדיון מושכל בנושא. במבוא למחקר מדגישים הכותבים שבכוונתם לספק נתונים והערכות, כבסיס להערכה שקולה של התועלת הצפויה מתקיפה צבאית אמריקנית אל מול המחירים הכרוכים בה, מבלי להציג את עמדתם בסוגיה. על המסמך חתומים כשלושים אנשי ממשל אמריקניים לשעבר, דמוקרטים ורפובליקנים, לרבות שר ההגנה האמריקני המכהן, הסנטור (לשעבר) צ'אק הייגל.

כותבי הדו"ח מניחים כי ארצות-הברית תצליח לאתר החלטה איראנית לחצות את הסף הגרעיני ולייצר נשק גרעיני, וכי לממשל האמריקני יהיה זמן תגובה של חודש, לפני שאיראן תחזיק בפצצה גרעינית אחת לפחות. למרות הבעייתיות והסיכון הרב שבהסתמכות על הנחות אלו – שמהן מזהירים החוקרים עצמם² – הם מתארים שלושה מודלים עיקריים ליישום האופציה הצבאית באיראן: 1. תקיפה בהיקף מצומצם-יחסית כדי לעכב את תוכנית הגרעין הצבאית של איראן עד ארבע שנים; 2. תקיפה בהיקף בינוני כדי למנוע לחלוטין את אפשרותה לפתח נשק גרעיני; 3. תקיפה בהיקף רחב יותר – כדי לקדם מטרות שאפתניות יותר כמו הפלת המשטר באיראן, פגיעה קשה בצבאה ובכלכלתה, או קידום האינטרסים האמריקניים באזור באמצעות כפייה.³ החוקרים מתארים יחסית בקצרה את התועלת שבשימוש באופציה הצבאית בהיקף מצומצם, ומציגים בהרחבה את המחירים הישירים והעקיפים של חלופה זו.

אלוף (מיל.) עמוס ידלין הוא ראש המכון למחקרי ביטחון לאומי ד"ר אמילי לנדאו היא חוקרת בכירה במכון למחקרי ביטחון לאומי אבנר גולוב הוא עוזר מחקר לראש המכון למחקרי ביטחון לאומי

התייחסויות לדו"ח, אשר הופיעו לאחר פרסומו בתקשורת העולמית, נטו להתמקד בשתי אזהרות: האחת, תקיפה אמריקנית באיראן עלולה להוביל למלחמה כוללת במזרח התיכון; השנייה, אופציה צבאית מול איראן תעלה יותר מעשר שנות הלחימה של ארצות־הברית באפגניסטן ובעיראק גם יחד.⁴ חשוב לציין כי אלו אינן מסקנות הדו"ח העיקריות, שהרי בהגדרת כותביו במבוא, הוא חף ממסקנות כלל, אולם רוח הדו"ח, מבנהו וליקוייו מדגישים את הסיכונים של האופציה הצבאית ומציגים אותה כמזיקה לאינטרסים האמריקניים, ולכן לא מפתיע שאלו המסרים שנקלטו בדיווחים בתקשורת. חשוב לציין כי לאחרונה "הפרויקט האיראני" הוציא דו"ח חדש המתנגד באופן ברור וישיר לשימוש באיום האופציה הצבאית כחלק ממדיניות הלחצים נגד איראן.⁵ כותבי שורות אלו מסכימים עם החוקרים האמריקניים שתקיפה צבאית באיראן חייבת להיות אופציה אחרונה בניסיון למנוע את התגרענותה, ורואים בפתרון באמצעות משא־ומתן פתרון עדיף. עם זאת, יש במחקר כמה ליקויים מרכזיים – גם באופן הצגת הנושא וגם בניתוחו – שחותרים תחת מטרת המחברים, ל"הציג בסיס להערכה שקולה של הסוגיה".

הליקוי הראשון מתבטא בכך שהמחברים אינם נותנים למעשה את דעתם לעובדה שלאיום צבאי אמין יש חשיבות מכרעת, בראש ובראשונה, דווקא במסגרת אסטרטגיית המשא־ומתן – לאיום אמין בתקיפה (אם איראן לא תשתף פעולה) יש תפקיד הרתעתי חשוב שנועד להביא את איראן לשולחן המשא־ומתן, במטרה להגיע לפתרון.

ליקוי שני בא לידי ביטוי בניתוח שמאופיין בהטיה (bias) המדגישה את העלויות של תקיפה באיראן. הטיה זו נובעת מבחירה במודלים שגויים כמתארים המובילים לעצירת איראן מהתגרענות צבאית, במקום תקיפה נקודתית וכירורגית, אם החלופות הדיפלומטיות לא יצליחו לעצור אותה. בנוסף, הניתוח מפרז בהשלכות השליליות שיהיו לתקיפה באיראן, וכולל אמירות מחמירות ולא מבוססות מספיק של הכותבים בחלק מההשלכות של מתאר התקיפה המצומצם.

הליקוי השלישי מתבטא בכך שהמחברים מחטיאים את ההשוואה האמיתית שיש לערוך כאשר באים לבחון את כדאיות התקיפה הצבאית, לאחר כישלון החלופות הלא־אלימות. ההשוואה הנכונה אינה בין מחיר התקיפה לתועלתה, במסגרת המאמצים לעצור את איראן; ההשוואה הנכונה והחשובה באמת היא בין מחיר חלופת התקיפה לבין המחיר של החלופה בה איראן הופכת למדינה בעלת יכולת גרעינית צבאית, והאיום שתהווה למזרח התיכון ולסדר העולמי כמדינה גרעינית. ליקויים אלה מערערים את הבסיס והתוקף של הניתוח שהוצג. להערכתנו, אילו נדרשו המחברים לנושאים אלה, היה הניתוח מצביע בוודאות גבוהה על האופציה של תקיפה כירורגית כעדיפה על החלופה של איראן בעלת פצצה גרעינית, ובכך היה משנה את רוח הדו"ח, המציג את התקיפה כבעלת תועלת שלילית. חשוב

להדגיש כי בבואה לבחור בין החלופות העומדות לרשותה על מנת לעצור את איראן מלהשיג יכולת גרעינית צבאית, פועלת ארצות הברית קודם כל מתוך דאגה לאינטרסים שלה – כפי שהבהיר זאת הנשיא אובמה – ולא כדי לסייע לישראל או לשאר בעלות בריתה באזור לפתור בעיה שלהן. לכן, גם הניתוח שלהלן מתייחס לזווית ולאינטרסים האמריקניים. בהמשך המאמר נתייחס בהרחבה לליקויים במחקר של "הפרויקט האיראני" כפי שהוזכרו לעיל.

ליקוי ראשון: חוסר התייחסות לערכו ההרתעתי של האיום הצבאי – במסגרת אסטרטגיית המשא־ומתן

הדו"ח האמריקני מתעלם לחלוטין מהצורך להבחין בין איום אמין של שימוש בעוצמה צבאית לבין תקיפה בפועל. גם האיום וגם התקיפה בפועל מתמקדים בשאלת השימוש בעוצמה צבאית, אבל הם ממלאים תפקידים שונים לחלוטין במסגרת הדינמיקה הכוללת מול איראן. האיום האמין נדרש כאמצעי לחץ במסגרת המשא־ומתן, בעוד התקיפה בפועל נכנסת לתמונה כאשר המשא־ומתן נכשל.

איום אמין בהפעלת עוצמה צבאית והמאמצים הדיפלומטיים אינם חלופות הנוגדות זו את זו, אלא דווקא משלימות ומחזקות זו את זו. איום צבאי אמין הוא אמצעי לחץ הכרחי במסגרת אסטרטגיה המבקשת לפתור את המשבר באמצעות משא־ומתן. אמצעי זה חיוני כדי לשכנע מדינה שהשקיעה משאבים לאומיים רבים בפיתוח נשק גרעיני להיכנס למשא־ומתן, שבסופו תידרש לוותר על שאיפותיה הגרעיניות. איראן טרם גילתה נכונות לפשרה בסוגיה זו, חרף הסנקציות הבינלאומיות שפוגעות באופן משמעותי בכלכלתה ובמעמדה הבינלאומי. במציאות זו, איום אמין בשימוש באופציה הצבאית הינו מנוף לחץ נוסף הכרחי, מעבר להחרפת הסנקציות, כדי לשנות את חישובי העלות־תועלת של המשטר בטהראן, ולשכנע אותו להפוך לפרטנר רציני יותר במשא־ומתן על תוכנית הגרעין הצבאית שלו.

בעצם הדגשתם את המחירים הרבים הכרוכים באופציה הצבאית, מחברי הדו"ח מחלישים למעשה את יעילות האיום בשימוש בה כמנוף לחץ במשא־ומתן, ואף מחזקים במשתמע את ההרתעה האיראנית. כתוצאה מכך – גם אם לא הייתה זו כוונת המחברים – הם פוגעים דווקא בסיכויי ההצלחה של המשא־ומתן.

חשוב להדגיש בהקשר זה את שהוכח כבר בהקשר לסנקציות: ניתן לעשות שימוש במנופי לחץ נגד איראן מבלי לגרום לעליית מחירי הנפט ולפגיעה בכלכלה של המדינות שמשתתפות בהטלת הסנקציות. השלכות הסנקציות "הנושכות" שהוטלו במהלך 2012 על תעשיית הנפט והמערכת הפיננסית באיראן הפריכו את החששות והאיומים שפורסמו לפני כניסתן לתוקף, בדבר עליית מחירי הנפט הצפויה והאפשרות של הסלמת העימות בין איראן למערב, עד כדי עימות צבאי.⁶

ראשית, תגובת ההנהגה האיראנית הייתה זהירה וביקשה דווקא למנוע הסלמה ביחסים עם המערב בכלל, ועם ארצות־הברית בפרט. התמתנה, אם כי לא מספיק, עמדת איראן בשיחות מול ה P5+1 והיו גם קולות מתונים בטהרן שביקשו להתגמש ולקיים שיחות ישירות עם ארצות־הברית בנוגע לתוכנית הגרעין האיראנית, בניגוד להתנגדותם המוחלטת בעבר. שנית, ממשל אובמה הכין היטב את מהלך הסנקציות, ובתיאום עם המשטר הסעודי סיפק מענה לביקוש העולמי לנפט כתוצאה מירידת התפוקה של הנפט האיראני. מקרה זה מדגים כיצד עשוי תכנון נכון לצמצם משמעותית את מחיר ההסלמה במערכה הדיפלומטית נגד איראן. תובנה זו מצביעה על כך שתכנון אמריקני ושיתוף פעולה עם בעלות־בריתה – השותפות לדאגה מתוכנית הגרעין הצבאית של איראן ולשאיפה לפתור סוגיה זו באמצעות דיפלומטיה – הינו חלק מרכזי בפתרון לחששות המועלים בדו"ח ביחס לאיום בתקיפה. כחלק מתכנון זהיר זה, יש לבחון איזה איום צבאי מחזק את המאמצים הדיפלומטיים, ומתמודד עם החששות הללו באופן היעיל ביותר.

ליקוי שני: הערכת־יתר של מחיר אופציית התקיפה הצבאית

הדו"ח האמריקני מציג ניתוח מוטה של עלויות התקיפה באיראן כתוצאה מבחירה מוטעית במודלים לתקיפה, ומהערכת־יתר של המחיר שארצות־הברית תשלם עבור תקיפת מתקני הגרעין הצבאיים של איראן. הליקוי המתודולוגי שהביא להטיה במחירי התקיפה הוא הנחת החוקרים כי על ארצות־הברית לבחור בין שלוש אופציות: הראשונה – אופציה צבאית בהיקף מצומצם שתעכב את התוכנית בשנתיים עד ארבע שנים – הכוללת פריסה של כוחות אוויריים, כלי־טיס בלתי־מאוישים, טילי ים־קרקע ואפשרות לכוחות מיוחדים ותקיפות סייבר במשך שבועות וכדי לפגוע "במאות מטרות"⁷. השנייה – אופציה בהיקף בינוני, שמטרתה להבטיח כי לאיראן לא יהיה נשק גרעיני – ותדרוש פריסה של כוחות אמריקניים אוויריים וימיים רחבים יותר ולמשך שנים. השלישית – אופציה צבאית בהיקף רחב לפי "המודל העיראקי", שבמרכזו פלישה קרקעית לאיראן, כיבוש שטח והחלפת השלטון. אנו מסכימים עם החוקרים כי המודל של המלחמות בעיראק ובאפגניסטן, שמטרתן הייתה שינוי המשטר, אינו המודל הנכון לטיפול בסוגיית הגרעין האיראני. אולם, אסור שמודל לא־רלוונטי זה יוביל גם לחשיבה דוגמטית

המודל של המלחמות בעיראק ובאפגניסטן אינו המודל הנכון לטיפול בסוגיית הגרעין האיראני. אולם, אסור שמודל לא־רלוונטי זה יוביל גם לחשיבה דוגמטית בדבר אופציות הפעולה הנוספות באיראן

בדבר אופציות הפעולה הנוספות באיראן. נדרשת חשיבה צבאית הבוחנת חלופות יעילות להשגת המטרה המוגבלת של פגיעה קשה ביכולת האיראנית לייצר פצצה גרעינית. לאור תובנה זו אנו טוענים כי גם המודל המצומצם של החוקרים הוא

רחב מדי, וכתוצאה מכך – גם יקר מדי ומוטעה. לחיל-האוויר האמריקני יכולות מספיקות לביצוע תקיפה כירורגית במתקני הגרעין האיראניים ובאתרים התומכים בתעשייה זו בכמה ימים בלבד. פגיעה מצומצמת זו יכולה להשיב את תוכנית הגרעין של איראן מספר שנים לאחור, בהתאם להצלחת הפעולה.⁸ אופציית התקיפה האווירית הכירורגית מאפשרת לבצע תקיפה נוספת בעוד מספר שנים, אם האיראנים יבקשו לשחזר את יכולותיהם הצבאיות בתחום הגרעין. מודל זה מייתר את הטענה של מחברי הדו"ח, כי יהיה צורך בהצבת כוחות אוויריים וימיים נוספים לתקופה ממושכת כדי להבטיח שמירה על הישגי התקיפה, והופך את העלות הגבוהה של החלופות המוצעות בדו"ח ללא־רלוונטית.

תקיפה כירורגית על ידי ארצות-הברית גם תמחיש את רצינות כוונתה לפעול לעצירת תוכנית הגרעין הצבאית של איראן, אם זו לא תאמץ גישה רצינית כלפי הערוץ הדיפלומטי. באופן מעניין, תקיפה כירורגית שאינה פוגעת באופן רחב בנכסים צבאיים וכלכליים איראניים יכולה להשפיע על שיקולי התגובה של האיראנים – והעובדה שנותרו בידיהם נכסים רבים שייפגעו אם תהיה הסלמה עשויה למתן את התגובה, כך שתהיה מדודה ומוגבלת.⁹ בצורה זו, תקיפה כירורגית של מתקני הגרעין באיראן עשויה לצמצם את הסיכונים להתדרדרות למלחמה אזוירית כתוצאה מהתקיפה, ובסופו של דבר, לחזק את האופציה הדיפלומטית מול האתגר האיראני.

כיוון שהחוקרים מצביעים על החשש מפני ההשלכות של מלחמה אזוירית, לא ברור מדוע הם דנים במתארי תקיפה רחבים שמגבירים את הסיכויים להתממשות איום זה, בהשוואה למתאר מצומצם של תקיפה כירורגית.

כותבי הדו"ח מתארים בקצרה את התועלת הישירה וקצרת-הטווח של תקיפה אמריקנית לפי המודל המצומצם, אך בהצגת העלויות של מודל זה הם מפרטים

מחירים בטווח הבינוני והארוך – למרות שהם עצמם מזהירים מכך שקשה להעריך מחירים בטווחי זמן אלה, וכי העלויות שהם מציעים הן למעשה בגדר "ספקולציות".¹⁰ הם מעוותים את הערכתם באמצעות החדרת ספקולציות החורגות מהעלות הישירה של המודל המצומצם ונוגעות יותר להתרחבות המשבר, וכתוצאה מכך – להתרחבות מתאר המענה האמריקני, מבלי שהם מבארים זאת. כך הם אינם נשארים נאמנים למתאר התקיפה שהם עצמם בחרו, ומציגים את המחירים של מתארי לחימה רחבים יותר. דוגמאות בולטות הן אזהרותיהם של החוקרים מפני

תקיפה כירורגית של מתקני הגרעין באיראן עשויה לצמצם את הסיכונים להתדרדרות למלחמה אזוירית, ובסופו של דבר, לחזק את האופציה הדיפלומטית מול האתגר האיראני

הסלמת המשבר עד לסגירת מצרי הורמוז על ידי איראן או להתדרדרות למלחמה אזוירית. חשוב להבהיר כי גם אם תתממשנה ההערכות המחמירות כי התגובה

האיראנית למתקפה תהיה עוצמתית ותדרוש תגובה אמריקנית, מודל התקיפה האווירית כפי שבוצע בקוסובו בשנת 1999 ובלוב בשנת 2011 מציע חלופה יעילה יותר מזו של מתקפה קרקעית בהיקף רחב, הכוללת פלישה וכיבוש שטחים באיראן. אנו מסכימים כי מודל של פלישה קרקעית איננו מתאים ואיננו נכון לפתרון סוגיית הגרעין האירני אך עם זאת מצביעים על כך שתקיפה אווירית של כוחות נאט"ו בסרביה הביאה להסגת הצבא הסרבי מקוסובו, לסיום שפיכות הדמים ולחילופי שלטון, שנה לאחר מכן. התקיפות האוויריות של נאט"ו בלוב סייעו לכוחות המורדים והביאו לנפילתו של משטר קד'אפי תוך שבעה חודשים. המחיר של שני מבצעים אלה היה מצומצם, הן מבחינה כספית והן מבחינת הפגיעה בכוחות נאט"ו.¹¹

כך, גם אם ארצות-הברית תיאלץ להגביר את עוצמת פעולותיה באיראן, היא אינה צריכה לבחור במודל התקיפה הרחבה, המוצע על ידי כותבי הדו"ח, ולא תיאלץ בהכרח לשלם מחיר כלכלי הגבוה ממחיר המלחמה בעיראק ובאפגניסטן יחדיו, כפי שהם מזהירים.^{12,13} כלומר, שינוי מודל התקיפה עשוי לצמצם משמעותית את מחיר התקיפה באיראן, מבלי לפגוע ביכולתה של ארצות-הברית לגרום נזק לתוכנית הגרעין הצבאית שלה או לתת מענה להסלמה דרמטית – הגם שהסבירות לתרחיש זה אינה גבוהה, לפי הכותבים.

נוסף לליקויים הקשורים לבחירת מודל התקיפה, הכותבים מספקים גם הערכת יתר למחירים של כל תקיפה באיראן. הטיה זו מתבטאת בחמש נקודות מרכזיות כלהלן:

המחיר הכלכלי:

החוקרים מזהירים כי תקיפה באיראן עלולה להביא לעלייה במחירי הנפט בעולם, ול"קפיצה" משמעותית במקרה של הסלמה למלחמה אזורית.¹⁴ אך ארצות-הברית יכולה למתן את העלייה במחירי הנפט; יש לה מאגרים אסטרטגיים (SPR) שיכולים לספק את צריכת הנפט האמריקנית למשך יותר מחודש, ולשמור על יציבות מחירו העולמי לתקופה קצרה.¹⁵ גם הניתוחים הצופים עלייה אינם משקפים בהכרח עלייה דרמטית כפי שמבקשים מחברי הדו"ח להציג, בוודאי לא כשמדובר בתקיפה כירורגית באיראן.¹⁶ יתרה מכך, שימוש במודל התקיפה הכירורגית עשוי לצמצם עוד יותר את הסיכוי להתדרדרות לעימות אזורי ולעליית מחירי הנפט לאורך זמן, בעקבות החלטה איראנית ללחוץ על יריבותיה.

המחיר המדיני:

החוקרים טוענים כי תקיפה אמריקנית באיראן תחזק את התפיסה שארצות-הברית נוטה לפתור בעיות באמצעות שימוש בכוח, ובכך תאפשר לארגוני טרור ולזרמים הרדיקליים במדינות המוסלמיות המתנגדים לארצות-הברית להתחזק

על חשבונם של הכוחות המתונים.¹⁷ אולם תקיפה באיראן לא בהכרח תחליש את בעלות־בריתה של ארצות־הברית באזור, ואולי אף תחזקן.

למרות חששותיהם של החוקרים, חשוב לזכור כי הפופולריות של איראן בעולם הערבי בכלל, והמוסלמי־סוני בפרט, אינה גבוהה.¹⁸ מובן שקולותיהם של המתנגדים כיום לארצות־הברית ולערכיה יישמעו היטב לאחר התקיפה. אך מדוע יצליחו קולות אלו לשכנע גורמים מתונים, שאינם תומכים כיום באידאולוגיה רדיקלית ובמדיניות הפרובוקטיבית של איראן, דווקא כאשר זו ספגה מכה קשה? תקיפה אמריקנית באיראן לא בהכרח תפגע קשות במוניטין של ארצות הברית בעולם הערבי ותחליש את הגורמים המתונים. אולי להיפך – הסונים החוששים מאיראן יראו שהאמריקנים פועלים בנחרצות מול האיום של "הפצצה השיעית", וירגישו שיש להם הזדמנות לפעול לקידום האינטרסים שלהם באזור על חשבון ההגמוניה האיראנית. תגובה כזו עשויה לצמצם את ההשפעה האיראנית באזור. איראן היא המשענת העיקרית של משטר אסד הטובח בעמו, של הקבוצות השיעיות שפועלות נגד המשטר בערב־הסעודית ובבחריין, של ארגוני הטרור שפעלו נגד הכוחות האמריקניים וממשיכים לפעול בעיראק ושל ארגוני הטרור הפלסטיניים ברצועת עזה, הפועלים נגד ישראל. היחלשותם של בעלי־הברית של טהראן תשרת את האינטרסים האמריקניים לחיזוק היציבות באזור, כך שטענת החוקרים כי תקיפה באיראן תביא בהכרח לפגיעה באינטרסים האמריקניים באזור אינה מבוססת.

בחינה נוספת מעלה כי דווקא האפשרות שתקיפה תשרת את האינטרס האמריקני הינה סבירה יותר.

המחיר האזורי:

הדו"ח מזהיר מפני הסלמת העימות עם איראן והתדרדרות למלחמה אזורית כתוצאה מתקיפה אמריקנית,¹⁹ שעלולה להיענות בתגובה איראנית כלפי בסיסים אמריקניים באזור ומטרות אסטרטגיות במפרץ. בנוסף, איראן תלחץ על בעלות־בריתה באזור לפגוע בבעלות־בריתה של ארצות־הברית, כדי לגבות מחיר על הפגיעה במתקני הגרעין שלה. תגובה כזו עלולה להוביל להסלמה ולמלחמה אזורית בין איראן ליריבותיה באזור, ובייחוד עם ישראל. לנוכח התחזית של מחברי הדו"ח לתרחיש מלחמתי רחב היקף

זה, חשוב לציין כי כלל לא ברור שהמשטר האיראני ירצה בהסלמה אזורית מול ארצות־הברית, או אפילו מול ישראל.

המשטר האיראני יצטרך לשקול מה תהיה התוצאה של תגובתו. כבר כיום מעמדה של איראן וכלכלתה נפגעו. היא בוודאי לא תבקש להגיב בצורה שתחייב את הצבא האמריקני לפעול בעוצמה נגד נכסים אסטרטגיים איראניים. לכך יש

טענת מחברי הדו"ח
כי תקיפה באיראן
תביא בהכרח לפגיעה
באינטרסים האמריקניים
באזור אינה מבוססת.
בחינה נוספת מעלה
כי דווקא האפשרות
שתקיפה תשרת את
האינטרס האמריקני הינה
סבירה יותר

להוסיף את החשש האיראני מפני הגברת המתח עם מדינות המפרץ הסוניות ובראשן ערב הסעודית, ועם טורקיה, המבקשות להגביל את ההשפעה האיראנית באזור. אמנם, המשטר האיראני יהיה מוכן לשלם מחיר כדי לשמור על כבודו ולהגיב, כל עוד יהיה המחיר נסבל ולא גבוה. כאשר המשטר האיראני חושב על "הצעד השלישי" במשבר (לאחר שיותקף ויגיב), המוטיבציה שלו לפעול בצורה שעלולה להביא להסלמה ולפגוע עוד יותר באינטרסים האיראניים אינה גבוהה, ותישאר כזאת כל עוד המשטר לא יעמוד בפני איום על שלטונו. לכן, יש לצפות כי התגובה האיראנית לא תהיה כוללת, אלא דווקא מדודה וזהירה.

לא רק המוטיבציה של המשטר לפעול מול ישראל מוגבלת, אלא גם יכולותיו.²⁰ לאיראן מערכות נשק מוגבלות מאוד – בעיקר טילי קרקע-קרקע שיכולים לפגוע במטרות בישראל. הטילים האיראניים יידרשו להתמודד עם מערכות ההגנה הנגד טילית הישראליות: החץ, הפטריוט, ובעתיד גם מערכות נוספות. לכן, קיימת סבירות גבוהה שאיראן תפנה לשלוחותיה באזור כדי שיפעלו בשמה. אולם בעלי-בריתו של המשטר האיראני באזור נמצאים במצב רגיש. משטר אסד בסוריה נלחם על הישרדותו ומקצה את כל משאביו לזירה הפנימית. המוטיבציה והיכולות שלו לפעול מול ישראל אינן גבוהות כיום. השסעים בסוריה מגבירים גם את המתח הבין-עדתי בלבנון ומהווים איום על שאיפתו של חזבאללה להיות במעמד של ארגון לבנוני הזוכה לתמיכה רחבה בציבור המקומי. הארגון מתמודד עם ביקורת גוברת מצד גורמים סוניים ונוצריים, המאשימים אותו בקידום האינטרסים השיעיים והאיראנים על חשבון האינטרסים הלאומיים של לבנון. פתיחת חזית מול ישראל כדי לשמר את הברית עם הפטרונים מאיראן עלולה לפגוע עוד יותר במעמדו הרעוע של הארגון בזירה הפנים-לבנונית. גם הארגונים הפלסטיניים ברצועת עזה בראשות חמאס יעמדו בפני דילמה לא פשוטה, לאחר שספגו אבידות קשות בסבב הלחימה האחרון ולאור שינוי האוריינטציה שלהם מאיראן וסוריה למצרים וקטר. אנו מניחים ש"הכבוד האיראני" לא יאפשר למשטר להימנע לחלוטין מתגובה, אך

לא ברור כלל שאיראן תעדיף להגיב באופן נרחב ולהסתכן בכך שהאזור כולו יבער והאינטרסים שלה יסוכנו, כפי שהדו"ח האמריקני מציע. אנו מעריכים שתהיה תגובה איראנית, אך היא תהיה מתונה, מדודה ומחושבת.

המחיר הגרעיני:

החוקרים מזהירים כי תקיפת מתקני הגרעין באיראן תגביר את המוטיבציה האיראנית לייצר פצצה גרעינית, ובכך תחטא למטרתה.²¹ אולם, המשטר בטהראן קיבל כבר החלטה אסטרטגית להשיג יכולות גרעיניות צבאיות.

"הכבוד האיראני" לא יאפשר למשטר להימנע לחלוטין מתגובה, אך לא ברור כלל שאיראן תעדיף להגיב באופן נרחב ולהסתכן בכך שהאזור כולו יבער והאינטרסים שלה יסוכנו, כפי שהדו"ח האמריקני מציע

ההחלטה הטקטית לפרוץ תיעשה בעיתוי הנכון והזהיר ביותר מבחינתו – כאשר הסיכוי שעצירתו תתאפשר יהיה נמוך מאוד.

החוקרים מתעלמים מכך שכבר כיום מגלה איראן נחישות רבה לפתח נשק גרעיני. המשטר האיראני, שבמהלך 2012 התמודד בפעם הראשונה עם סנקציות "נושכות", לא חדל מהתקדמות לעבר היכולת לייצר פצצה גרעינית. דבקותו במטרה, דווקא לנוכח הסנקציות הבינלאומיות חסרות התקדים, ודווקא כאשר בידודה של איראן בזירה האזורית והבינלאומית נמצא בשיאו, מצביעה על כך שייתכן כי המוטיבציה האיראנית לייצור פצצה כבר גבוהה מאוד, ולכן לא תגבר באופן משמעותי כתוצאה מתקיפה אמריקנית.

מעבר לכך, מוטיבציה אינה תנאי מספיק לפיתוח נשק גרעיני, יש צורך גם ביכולת ביצוע מעשית. נראה כי במקרה האיראני, רכיב היכולת הוא הפגיע ביותר לתקיפה בזמן זה. תובנה זו מבהירה מדוע הטענה בדבר התגברות המוטיבציה האיראנית בעייתית, ומדוע יש צורך במערכה בינלאומית שמטרתה למנוע מאיראן לפתח את היכולת לפרוץ לפצצה, אם באמצעות סנקציות בינלאומיות ואם באמצעות תקיפה כירורגית. מקרה הבוחן העיראקי מ־1981 – שהחל בתקיפה ישראלית ממוקדת ונמשך במערכת של סנקציות בינלאומיות ותקיפה אמריקנית חוזרת של מתקני הגרעין של עיראק ב־1991 – מהווה מודל מצוין לעצירת תוכנית הגרעין הצבאית האיראנית.²²

המחיר הפנים־איראני:

גם הקביעה בדו"ח כי האוכלוסייה האיראנית תתאחד סביב המשטר במקרה של תקיפה²³ אינה מובנת מאליה, ועד היום אין לה הוכחה אמפירית. אלי ג'ייקובס, חוקר ב־CSIS טוען, למשל, שאפקט ה־"Rally around the flag" הוכח כלא־גורף בעיראק ב־1991 ובלוב ב־2012.²⁴ לטענתו, התיאוריה גם אינה מתאימה לדינמיקה הקיימת בתוך איראן וליחס של העם כלפי השלטון. אהרון דיויד מילר אף טוען כי התקפה מוצלחת מצד ארצות־הברית עשויה לעורר אתגרים ליציבות המשטר, עקב שאיפתם של גורמים פרגמטיים במשטר וגורמים חילוניים בחברה האיראנית להביא לשינוי שלטוני במדינה.²⁵

חשוב לזכור כי הטענה שהעם יתייצב מאחורי המשטר נשמעה גם לפני הטלת הסנקציות הכלכליות על איראן, אולם נבואה זו לא התממשה. הפגיעה הקשה בכלכלה האיראנית דווקא הגבירה את הלחץ על המשטר, שחושש מפני גילויי מחאה נגדו, וליבתה את המתח בין הנשיא אחמדינז'אד ותומכיו לבין המחנה של המנהיג העליון, ח'מינאי. תקיפה במתאר מצומצם וכירורגי מצמצמת עוד יותר את הסיכויים להתממשות הערכתם של החוקרים, שתקיפה תוביל בהכרח להתייצבות רחבה של העם מאחורי המשטר.

הליקוי בהערכת המחיר הצפוי לתקיפה באיראן, לצד הליקוי בבחירת מודל התקיפה הרצוי, גורמים לכך שהניתוח של מחברי הדו"ח הינו מוטעה ומפריז בעלות האופציה הצבאית. בחירה במודל התקיפה הכירורגית, שממוקדת בהשגת המטרות האמריקניות ומצמצמת את מחיר התקיפה, לצד ניתוח מאוזן של השלכותיה, מצביעים על כך שהמחיר של חלופה זו אינו גבוה כפי שמצטייר מהדו"ח, מה גם שמחיר זה אינו עומד בפני עצמו ויש להשוותו לחלופות הרלוונטיות, כפי שיוסבר בהמשך.

ליקוי שלישי – התעלמות מההשוואה הנכונה: השוואת מחיר התקיפה למחיר הפיכתה של איראן למדינה בעלת יכולת גרעינית צבאית

החוקרים האמריקניים טוענים שהם בחרו להתמקד בעלויות ובתועלת של האופציה הצבאית, ונמנעו בכוונה מהתייחסות לאפשרות שאיראן תגיע ליכולת גרעינית צבאית.²⁶ בכך החליטו באופן מודע להתייחס אך ורק למחיר התקיפה הצבאית, ולהימנע מההשוואה המתבקשת למחיר ההשלמה עם איראן גרעינית, אם ייכשלו שאר החלופות. לדעתנו, החלטה זו של המחברים מוטעית ואינה קבילה. אם החלופה הדיפלומטית תיכשל, יידרש הנשיא האמריקני לבחור בין שתי חלופות קשות ורוויות סיכונים – השלמה עם איראן גרעינית או תקיפתה כדי לפגוע בתוכנית הגרעין הצבאית שלה – ועל כן יש לנתח את המחיר של כל חלופה בהשוואה למחיר שארצות הברית תידרש לשלם בחלופה השנייה, ולא מול המצב כיום – כאשר לאיראן אין עדיין גרעין צבאי. המצב כיום הוא זמני, וברור שהוא מסובך פחות משתי החלופות הרלוונטיות בעתיד. ניתוח צר זה של דו"ח "הפרויקט האיראני" מתבטא בהתעלמות משלוש נקודות קריטיות לאינטרסים האמריקניים:

איראן גרעינית תערער את משטר מניעת התפוצה הגרעינית ותעודד מרוץ חימוש אזורי:

כותבי הדו"ח אמנם מתייחסים לכך שתקיפה באיראן תסייע לשמור על משטר מניעת התפוצה הגרעינית, אך הם עושים זאת בקצרה, כחלק מההצגה התמציתית ביותר של התועלות שבאופציה הצבאית.²⁷ איום של מרוץ חימוש במזרח התיכון הינו מוחשי ומסוכן מאוד, ולכן יש לנתח אותו במסגרת ההשוואה בין חלופת התקיפה לבין חלופת ההכלה (השלמה עם איראן גרעינית). בשנים האחרונות הזהיר המשטר הסעודי את הממשל בווינגטון בשיחות סגורות כי אם איראן השיעית – יריבתה הגדולה של ערב הסעודית הסונית – תחזיק בנשק גרעיני, תידרש האחרונה להשיג יכולת דומה. גם הטורקים והמצרים מגלים התנגדות

לתוכנית הגרעין הצבאית של איראן, ויריבותם עם טהראן עלולה להעמיד אותם בפני דילמה לא פשוטה – האם להגיב בכניסה למרוץ חימוש גרעיני, אם איראן תחזיק בנשק גרעיני. מדיניות ממשל אובמה, המבקש לצמצם את ההתערבות במזרח התיכון ושואף להתמקד באסיה, תגביר את הלחץ על מדינות סוניות אלו למצוא פתרון שבו לא יהיו תלויות במדיניות ארצות הברית. גם מדינות נוספות באזור, שמרגישות מאוימות על ידי המשטר בטהראן כמו מדינות המפרץ, ובהמשך גם טורקיה, מצרים ואף אולי עיראק, עלולות להחליט להיכנס למרוץ חימוש אזורי, אם איראן תעבור את הסף הגרעיני הצבאי. לנוכח כל זאת, ברור שהשלמה עם איראן גרעינית תהווה אתגר לא פשוט למשטר מניעת התפוצה הגרעינית.

תקיפה באיראן עשויה למנוע מחיר כבד זה, ולחזק עוד יותר את משטר מניעת התפוצה באמצעות הפגנת הנכונות האמריקנית למנוע תפוצת נשק גרעיני למדינות נוספות באזור. כיוון שמשטר מניעת התפוצה נועד לצמצם את רמת המתיחות באזור רווי מתחים זה, ולמנוע הסלמה קטסטרופלית במקרה של עימות בין מדינות בעלות נשק להשמדה המונית, מניעת תפוצה מוגדרת כאינטרס אמריקני חיוני. לאור חזונו של הנשיא אובמה התומך בקידום המאמץ הגלובלי לצמצם מאגרים גרעיניים ברחבי העולם, אינטרס זה נעשה חיוני עוד יותר עבור הממשל האמריקני הנוכחי. כדי להבין את המחיר שתידרש ארצות הברית לשלם אם תשלים עם פצצה גרעינית איראנית, היה על הכותבים להשוות בין המחיר של חלופת ההכלה לתועלת של חלופת התקיפה באיראן. ניתוח כזה חושף בבירור כי החלופה הצבאית משרתת את האינטרס האמריקני, בעוד חלופת ההכלה פוגעת בו באופן משמעותי.

ההגמוניה האיראנית וכוחם של הרדיקלים באזור יגברו אם איראן תהיה גרעינית:

הדו"ח מזהיר כי התערבות אמריקנית צבאית באיראן תחזק את הכוחות המתנגדים לארצות הברית ולהתערבותה באזור, ותעצים את הכוחות הרדיקליים ובראשם איראן, על חשבון כוחם של המתונים – בעלי בריתה של ארצות הברית.²⁸ טענה זו מתעלמת מכך שאותם גורמים מתונים יהיו מאוימים אף יותר מביסוס ההגמוניה האיראנית. מסיבה זו פועל המשטר הסעודי לעצירת תוכנית הגרעין של איראן, ובשנה האחרונה הגדיל את תפוקת הנפט שלו כדי לאפשר הטלת סנקציות חריפות על תעשיית הנפט האיראנית.²⁹ גם המשטרים הסוניים במצרים, בבחריין, בקטר ובטורקיה חוששים מהתרחבות ההשפעה האיראנית באזור שמאיימת על האינטרסים שלהם, ובעיקר מהאפשרות שאיראן תחזיק ביכולת גרעינית צבאית. יכולת כזו תהפוך אותה למעצמה אזורית ותגבה את מדיניותה, המבקשת לערער את יציבות המשטרים הסוניים במפרץ, להרחיב את השפעת האידאולוגיה השיעית-מהפכנית באזור ולתמוך בפעילות הטרור נגד יעדים אמריקניים. כלומר, כוחה של איראן

מול יריבותיה באזור – בעלות־בריתה של ארצות־הברית – יהיה חזק הרבה יותר במקרה שתהיה לה פצצה גרעינית מאשר במקרה של הפצצה אמריקנית באיראן. היחסים בין ארצות־הברית לבעלות־בריתה באזור מבוססים על נכונותה ויכולתה לסייע לקידום האינטרסים של המשטרים הערביים. כאשר מדובר באיום האיראני, יכולת ההרתעה האמריקנית ואמינותה בעיני המשטרים המתונים הן אלו שיקבעו את יכולתה להבטיח את שמירת כוחם של הגורמים המתונים באזור, ולמנוע מלחמה אזורית. אמינותה של ארצות־הברית כבעלת־ברית נפגעה קשות בשנתיים האחרונות, לאחר שהנשיא המצרי מובראק נזנח על ידי ממשל אובמה, ועקב הצלחתה של איראן להתקדם לעבר השגת יכולת לפתח פצצה גרעינית, חרף המערכה הבינלאומית נגדה. השלמה עם איראן גרעינית עלולה לגרום לקריסת ההרתעה האמריקנית באזור, ולצמצום כמעט מוחלט של יכולתה לשמור על כוחם של הגורמים המתונים מול המעצמה האיראנית, ולמנוע התדרדרות למלחמה אזורית. אנו מסכימים עם כותבי הדו"ח כי שתי תוצאות אלו יהיו הרסניות למדיניות האמריקנית באזור, אולם חולקים עליהם בהצביענו על כך שסיכונים אלה מוחשיים יותר במקרה שתהיה פצצה בידי המשטר האיראני, מאשר במקרה של תקיפה אמריקנית באיראן.

השלמה עם איראן גרעינית לאחר הצהרותיו של נשיא ארצות־הברית כי הוא ימנע מאיראן נשק גרעיני³⁰ תפגע באמינות ההרתעה האמריקנית. פגיעה זו עלולה לזלוג אל מעבר לגבולות המזרח התיכון, ולפגוע גם בהרתעה האמריקנית באסיה ובאזורי משבר נוספים. איום תקיפה אמין מול איראן ומימוש – כאשר כל האופציות האחרות ימוצו ללא הצלחה – עשוי להוות הזדמנות לחיזוק מעמדה של ארצות־הברית כמעצמת־על, ולהגברת אמינות ההרתעה האמריקנית באזור והתמיכה בבעלות־בריתה, לרבות ישראל ומדינות המפרץ.

מחירי הדלק העולמיים יעלו יותר אם איראן תהיה גרעינית:

כאמור לעיל, החוקרים מזהירים מפני ההשפעה של תקיפה באיראן על מחירי הדלק בעולם. לטענתם, התקיפה עלולה להוביל לעלייה במחירים, אם איראן תנסה לפגוע באספקת הנפט או במתקני הנפט במפרץ, כדי להסב נזק ליריבותיה.³¹ למרות שמדובר ב"תרחיש אימים" קיצוני שהסיכויים להתממשותו אינם גבוהים, ההיגיון העומד בבסיסו ממחיש כי דווקא המחיר של איראן בעלת פצצה גרעינית יהיה גבוה יותר ממחיר תקיפתה. פצצה איראנית תצמצם את יכולתו של המערב למנוע מאיראן להעלות את מחיר הנפט, ותאפשר למשטר בטהראן לגרום עליית מחירים קבועה ולאורך זמן. מחקר של ה־Bipartisan Policy Center מעריך כי איראן גרעינית תוביל לעלייה של עשרה עד עשרים אחוזים במחיר הנפט (תוספת של 11–27 דולר לחבית) בשנה הראשונה, ובין שלושים לחמישים אחוזים עד השנה

השלישית (30–55 דולר לחבית).³² ניתוחים נוספים שבדקו את ההשלכות הכלכליות הצפויות לערער את היציבות במזרח התיכון כתוצאה מכך שאיראן תחזיק בפצצה גרעינית מציגים מספרים גבוהים עוד יותר, בהתאם להיקף העימות.³³ מחקרים אלה מצביעים חד־משמעית על כך שאיראן בעלת פצצה גרעינית תפגע לאורך זמן באינטרסים האמריקניים הרבה יותר מהתרחיש של עליית מחירים זמנית, המוצג על ידי החוקרים. לכן, אפילו תרחיש הקיצון שלהם עשוי להיות עדיף בראייה ארוכת־טווח על פני תרחיש שבו איראן מחזיקה בפצצה גרעינית.

שלוש נקודות אלו ממחישות עד כמה קריטית ומתבקשת ההשוואה בין התוצאות הצפויות של תקיפה באיראן, לבין התוצאות הצפויות של מדיניות הכלה. היות שמדובר בשתי חלופות רעות, איננו ממליצים על ביצוע תקיפה בשלב זה, אך אם המשא־ומתן ייכשל, לא יושג הסכם והמערכה החשאית לא תשיג את המטרה ונגיע לצומת ההחלטה – ניתוח המבוסס על ההיגיון של כותבי הדו"ח מצביע על כך שחלופת ההפצצה באיראן עדיפה, כמוצא אחרון, על חלופת הפצצה האיראנית.

סיכום

לפי הגדרת החוקרים האמריקניים, הדו"ח על העלות והתועלת של החלופה הצבאית בסוגיה האיראנית חף ממסקנות לחלוטין. אולם רוח הדו"ח, מבנהו וליקוייו – כפי שפורטו במאמר זה, מדגישים את ההשלכות השליליות של האופציה הצבאית על האינטרסים האמריקניים. רוח זו, כאמור, השתקפה בפרסומים על הדו"ח בתקשורת העולמית. נראה כי במעטה של דו"ח אובייקטיבי "נטול מסקנות ונטול המלצות למדיניות",³⁴ החוקרים מייצרים למעשה דו"ח סובייקטיבי עם המלצות ברורות, הגם שאינן כתובות כך. לנוכח זאת, מאמר זה מבקש לאזן את התמונה שהדו"ח מצייר. חשוב לציין כי אנו מסכימים עם החוקרים שהסלמה בעימות עם איראן, עלייה במחירי הנפט והיחלשות הגורמים הפרגמטיים במזרח התיכון פוגעות באינטרס האמריקני. אנו גם מסכימים כי אם ייכשל המשא־ומתן בין איראן למערב, תצטרך ארצות־הברית לבחור בין מדיניות המשלימה עם פצצה גרעינית לבין תקיפה באיראן, וכי רק במצב זה יש לשקול הפעלה של כוח צבאי. מתוך הסכמה זו אנו מעלים מספר נקודות לביקורת. הליקוי הראשון של מחברי הדו"ח הוא ניתוק הזיקה בין האיום הצבאי לבין המערכה הדיפלומטית, מחשש שחלופות אלו סותרות האחת את השנייה. אך בפועל חלופות אלו משלימות זו את זו, וכאשר מדובר במגמה לשכנע משטר לוותר על שאיפותיו הגרעיניות לאחר השקעת משאבים אדירים בתוכניתו הגרעינית־צבאית, מתעצמת חשיבותו של האיום הצבאי. הורדת האיום מסדר־היום או פגיעה באמינותו מהווה פגיעה קשה במערכה הדיפלומטית דווקא, ומצמצמת את סיכויי הצלחתה. בהיעדר איום צבאי אמין, לא סנקציות ולא מחוות יצליחו לשכנע את המשטר בטהראן לוותר על שאיפתו הגרעינית־צבאית. לכן,

פגיעה באמינות האופציה הצבאית עלולה להוביל לכך שהיא תהיה האופציה היחידה למניעת פצצה גרעינית מידי משטר האייתולות בטהראן. הניתוח שלנו מצביע גם על שני ליקויים מתודולוגיים מרכזיים, שמטים את הניתוח של האופציה הצבאית: **הערכת-יתר של מחיר אופציית התקיפה הצבאית והתעלמות ממחיר כישלון המשא-ומתן ומהמחיר של מדיניות הכלה המשלימה עם איראן גרעינית.** אנו מציעים בחינה שקולה של מחיר התקיפה, תוך התייחסות למודל התקיפה הכירורגית, שמטרתה פגיעה בתשתיות הגרעין הצבאיות. אנו מציעים גם בחינה רחבה של העלות והתועלת של האופציה הצבאית בהשוואה לחלופת מדיניות ההכלה, והימנעות מהפרזה בעלות של החלופות כדי לאפשר דיון פתוח ואמיתי במדיניות העדיפה על ארצות-הברית בסוגיה האיראנית. כאמור, הניתוח שלנו מצביע על העדיפות של חלופת ההפצצה באיראן (למניעת התגרענות הצבאית) על פני חלופת הפצצה הגרעינית האיראנית, ועדיפות מודל התקיפה הכירורגית על פני שלושת המודלים המוצגים בדו"ח. לדעתנו, שימוש בתובנות אלו עשוי לצמצם את הסיכונים שמציף הדו"ח של "פרויקט איראן". הניתוח שלנו מבקש להרחיב את הפרספקטיבה לבחינת החלופה המיטבית ביחס לאינטרסים האמריקניים. הוא מדגיש כי הגם שרצוי לנהל דיון בנושא, יש לשמר את האמינות של האיום הצבאי, כדי שדיון זה יישאר רלוונטי.

הערות

1 The Iran Project, *Weighing Benefits and Costs of Military Action against Iran*, 2012, http://thinkprogress.org/wp-content/uploads/2012/09/IranReport_091112_ExecutiveSummary.pdf

כדי להבין את מטרתו של "פרויקט איראן" מומלץ להיכנס לאתר הרשמי ולהתרשם מכותרת המשנה של הפרויקט האומרת: "Dedicated to Improving the Relationship Between the U.S. and Iranian Governments" – כלומר המטרה של הפרויקט שיפור ביחסים בין המדינות, לא עצירת איראן מהתגרענות צבאית! המטרה הזאת החושפת את מטרת מחברי הדו"ח לא נזכרת בדו"ח עצמו.

2 The Iran Project, *Weighing Benefits and Costs of Military Action against Iran*, p. 21-22. למרות הערכתם, החוקרים מזהירים כי שום פיקוח אינו חף מטעויות. בהערכתם לא הביאו החוקרים בחשבון את הפעלתן של צנטריפוגות חדישות שיוכלו לאפשר לאיראן בעתיד לייצר פצצה בתוך פחות מחודש מקבלת ההחלטה על ידי המשטר. שם, עמ' 24.

4 לדוגמה, ראו הדיווח של AP שהתפרסם בארצות-הברית, בבריטניה ובישראל, שבו גם מודגשת העלות של מודל התקיפה הרחב, מבלי לציין כי ישנם מודלי-ביניים: Associated Press, 'U.S. strikes on Iran would risk all-out Middle East war: Experts', CBS News, September 13, 2012; Associated Press, 'U.S. strikes on Iran would risk major war: report', *The Daily Star*, 13 September 2012; Associated Press, 'U.S. strikes on Iran could lead to all-out Mideast war, experts say', *Haaretz*, 13 September 2012 רוח זו גם תואמת את דבריו של תומאס פיקרינג, מכותבי הדו"ח האמריקני, בפאנל שהתקיים ב-Washington Institute for Near East Policy בתאריך: 12 בפברואר, 2013:

- http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/year-of-decision-u.s.-policy-toward-iran-in-2013
- 5 The Iranian Project, *Strategic Options for Iran: Balancing Pressure with Diplomacy*, 2013, <http://www.cfr.org/iran/iran-project-strategic-options-iran-balancing-pressure-diplomacy/p30487>
- 6 John R. Bolton, "Don't Let Iran Benefit from EU Financial Crisis," *Bloomberg*, January 26, 2012; Fareed Zakaria, 'To Deal with Iran's Nuclear Future, go back to 2008,' *The Washington Post*, January 26, 2012.
- 7 The Iran Project, *Weighing Benefits and Costs of Military Action against Iran*, p. 10. חשוב לציין כי הדו"ח אינו שומר על עקביות בהתייחסות לתרחיש המצומצם. לדוגמה, בהתייחסות אחרת בדו"ח בעמ' 23, מתוארת תקיפה רחבה יותר שנועדה להשיג את אותה המטרה – לעכב את תוכנית הגרעין הצבאית של איראן עד ארבע שנים: "with all aircrafts, missiles, and bombs working to maximum effect" בעמ' 24 מתארים החוקרים את התקיפה שוב בצורה שונה: "U.S. would deploy a full array of aircraft and conventional weapons against Iran, in standoff strikes that could last for several days or weeks, or longer".
- 8 אנו מעריכים כי בפעולה מוצלחת יכולה ארצות-הברית "להחזיר" את תוכנית הגרעין הצבאית של איראן עד ארבע שנים לאחר, כפי שהחוקרים מציעים. *The Iran Project, Weighing Benefits and Costs of Military Action Against Iran*, 2012, p. 12.
- 9 כותבי הדו"ח מעריכים בעצמם כי התגובה האיראנית תהיה זהירה, ותבקש להימנע מעימות כולל עם ארצות-הברית. שם, עמ' 34–35.
- 10 שם, עמ' 33.
- 11 בקוסובו נהרגו שני חיילי נאט"ו כתוצאה מהתרסקות מסוק אפאצ'י אמריקני במסגרת אימונים שבוצעו באלבניה, ובמסגרת הלחימה של נאט"ו בלוב נהרג חייל בריטי אחד כתוצאה מתאונת במסגרת מבצע לוגיסטי.
- BBC, Two die in Apache crash, May 5, 1999; "UK Airman Dies in Italy Road Accident". *Time*. Associated Press. 21 July 2011.
- 12 The Iran Project, *Weighing Benefits and Costs of Military Action Against Iran*, p. 24.
- 13 Charles P Blair and Mark Jansson, *Sanctions, Military Strikes and Other Potential Actions Against Iran: Anticipating Impacts on the Global Economy*, Federation of American Scientists, November 2012.
- 14 The Iran Project, *Weighing Benefits and Costs of Military Action Against Iran*, p. 35. ניתוח זה, כמו ניתוחים דומים שמגיעים לאותה המסקנה, מתבסס על מודל של תקיפה רחבה וארוכה כמו במלחמת המפרץ הראשונה ב-1991. הרלוונטיות של משברים רחבים וארוכים אלה מצומצמת כאשר מדובר במודל של תקיפה כירורגית ובמבצע של מספר ימים. ראה Bob McNally, 'Unconventional Gas/LNP', Presentation of the Rapidan Group, March 2012.
- 15 Greg E. Sharenow, Playing 'What If?' with Oil Prices and a Potential Strike on Iranian Nuclear Facilities, PIMCO (November 2011), <http://www.pimco.com/EN/Insights/Pages/Playing-What-If-with-Oil-Prices-and-a-Potential-Strike-on-Iranian-Nuclear-Facilities-.aspx>; Jay Maroo, The Uncertain Impact of an SPR release. Energy Risk, 13 November 2012, <http://www.risk.net/energy-risk/feature/2221778/the-uncertain-impact-of-an-spr-release>
- Securing America Future Energy, 'Decision Point a well-supplied global oil market

- will make 2013 the year to deal with Iran,' Issue Brief, March 13, 2013, http://secureenergy.org/sites/default/files/SAFE_Decision_Point_Iran_Issue_Brief_March_2013.pdf
- Matthew Kroenig and Robert McNally, Iranian Nukes and global Oil, *the American Interest*, Vol. 8, number 4 (March/April 2013). 16
- The Iran Project, *Weighing Benefits and Costs of Military Action Against Iran*, p. 40-41. 17
- James Zogby, Looking at Iran, How 20 Arab & Muslim Nations View Iran & its Policies, March 2013, <http://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/iranpollfindingspresentation.pdf> 18
- The Iran Project, *Weighing Benefits and Costs of Military Action Against Iran*, p. 35-37. 19
- Michael Elleman, 'Everything על היכולות של איראן בתחום הטילים ראו: You Wanted to Know About Iran's Air Force,' *RCP*, March 12, 2013. 20
- The Iran Project, *Weighing Benefits and Costs of Military Action Against Iran*, p. 38-39. 21
- אין בדוגמה זו להמליץ על המודל של תקיפה ישראלית תחילה, אלא להמחיש את התועלת של מודל. 22
- The Iran Project, *Weighing Benefits and Costs of Military Action Against Iran*, p. 41. 23
- Eli Jacobs, Considering the "Rally Round the Flag Effect" in Iran, *CSIS* (January 20 2012). <http://csis.org/blog/considering-rally-round-flag-effect-iran> 24
- Aaron David Miller, 'Everyone calm down: Israel is not going to bomb Iran. Well, at least not in 2012,' *Foreign Policy*, August 20, 2012. 25
- החוקרים טוענים כי הם יפרסמו נייר בנושא בעתיד, מבלי לציין על אלו חלופות מדובר. 26
- The Iran Project, *Weighing Benefits and Costs of Military Action Against Iran*, p. 16. נכון לכתיבת שורות אלו, טרם פורסם נייר של "הפרויקט האיראני" הבוחן את עלות חלופת מדיניות ההכלה והשלמה עם איראן גרעינית. 27
- The Iran Project, *Weighing Benefits and Costs of Military Action Against Iran*, p. 30. 28
- The Iran Project, *Weighing Benefits and Costs of Military Action Against Iran*, p. 39-40. 29
- רן דגוני, 'סעודיה נגד איראן: נפעיל נשק הנפט בגלל תכנית הגרעין', **גלובס**. 22 ביוני, 2012. 30
- מאז נאומו החשוב של הנשיא אובמה בוועידת אייפא"ק (מרס 2012), חזר הנשיא מספר פעמים על אותה קביעה, קרי, שמדיניותו כלפי איראן היא מדיניות של מניעת גרעין (prevention) ולא הכלת איראן גרעינית (containment). 31
- The Iran Project, *Weighing Benefits and Costs of Military Action Against Iran*, p. 35. 32
- Charles S. Robb and Charles Wald, *The Price of Inaction: Analysis of Energy and Economic Effects of a Nuclear Iran*. National Security Program, Bipartisan Policy Center (October 2012). 33
- Matthew Kroenig and Robert McNally, Iranian Nukes and global Oil, *The American Interest*, Vol. 8, number 4 (March/April 2013), <http://www.the-american-interest.com/article.cfm?piece=1386> 34
- ראו במבוא לדו"ח.